

התורה והנבואה והכתובים והפסוקים



ספר

זִכָּרוֹן תְּהִלָּתוֹ

עם באור
תְּהִלָּתוֹ וְתִפְאֵרָתוֹ

מאמר לפרשת יתרו

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מדרות קרן מללי ברכה



מצות סנהדרין גדולה וקטנה

ערה: **בְּקִוְיָא בְּתַר דָּא, לְקַבְּלָא בֵּית דִּין תְּגַדְּלוּ עֲלֵיהוּ, בִּינָה, מְסִטְרָא וְהַגְדִּילָהּ אֲקָרִי אֱלֹהִים, בֵּית דִּין תְּגַדְּלוּ, רַב בְּדִינֵי, וְרַב בְּזִכּוּי,**

הַבְּתָר וְהַכְּבוֹד

מצות סנהדרין גדולה וקטנה

במאמר זה יבאר שנצטוו ישראל לקבל עליהם לדון על ידי בית דין הגדול, ויבאר הרעיא מהימנא שהוא מכוון כנגד הבית דין העליון של הבינה ששם אף שהוא בחינת 'אלהים' שהוא דין, החסד גובר שם, ולכן כשמעשי האדם יהיו הגונים וישרים יזכה שידונו אותו בבית דין הגדול.^א

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא - במצוה שלאחר מכן, נצטוו ישראל, **לְקַבְּלָא בֵּית דִּין הַגְּדוֹל עֲלֵיהוּ** - לקבל עליהם דיני בית דין הגדול, ומבאר הרעיא מהימנא טעם הדבר שהוא מכוון כנגד בית דין העליון שיש בו שני בחינות, א. **בִּינָה** שהיא, **מְסִטְרָא וְהַגְדִּילָהּ** - שמצד החסד שבה נקראת 'גדולה',

ב. **וְאֲקָרִי אֱלֹהִים** - מפני שבינה בעצמה היא בחינת 'אלהים', ולכן נקרא **בֵּית דִּין הַגְּדוֹל** מפני שהוא **רַב בְּדִינֵי** - גדול בדיניו מצד ששורשו מהבינה שממנה מתעוררים הדינים, ומצד זה נקרא 'בית דין', **וְרַב בְּזִכּוּי** - וגדול בזכויותיו מצד החסד שבו, ולכן כח הרחמים והחסדים גוברים שם, ומצד זה נקרא 'הגדול'.

מקורות וציטוטים

בדיני' ואינה רב בזכויו, אמנם בהיות הבינה נוטה אל הימין מצד החסד כולה ממש אינה דין כלל, וא"כ לא תהיה בית דין, לזה אמר 'בינה מצד גדולה' בבחינתה דין דהיינו 'אתקרי אלהים' בענין שהיא בחינתה דין, ומצד החסד דהיינו שיתוף שתי בחינות 'בית דין הגדול' בית דין שם אלהים הגדול אל הימין, ויהיה הענין 'רב בדיניו' משום דמתמן מתעירין דיניו, ועיקר הדין ומקורו משם, 'רב בזכויו' כי הרחמים גוברים שם, ובהיות האדם נדון משם גורם להתעורר הרחמים מלמעלה ולבטל הדין מעיקרו, והטעם כל מקום שיש דין למטה אין דין למעלה וכיון שיקבל האדם דין בית דין הגדול למטה אין דין למעלה מפני שישפיע הדין ויתעוררו הרחמים מעיקרם ושורשם. עכ"ל.

אמנם הרמ"א מביאר באופן אחר וז"ל: 'בינה מסטרא דגדולה' וכו', איתא בספר אדם ישר (ע"ה ש"ה פ"ד) שאימא יוצאת בין דרועי דאבא שהם שב"א סגו"ל, עיי"ש. ואמנם ידוע שעיקר שורשה הוא בגבורה דאבא, ולכן נקראת אלה"ם, [וכן נקראת] בית דין, ומצורף לזה תואר גדול, שמדת גדולתה ממתקתה וזהו בית דין הגדול. ועוד 'רב בדיניו ורב בזכויו', שכל הגבורות והחסדים מתייחסים לה, אפילו החו"ג דאבא נקראים על שמה, כי לא יתגלו אורות אבא בעצמותם באצילות כי אם התלבשותם בא'. והקדים רב בדיני לרב בזכויו, מפני שעיקרה דינים. וכן באות א' של אלקים קודם השב"א אל הסגו"ל שהוא הממתק. וז"מ (שיה"ש ג) 'אל יחסר המוג', שפסוק זה רומז לסנהדרין גדולה כנוצר במדרש (שיה"ש שם).

א. עפ"י הרמ"ק וז"ל: 'הענין כי האדם ישפט לפי מעשיו, כי בהיות האדם בלתי מתכשר במעשיו כראוי, כל דיניו יהיו נדונים על פי בית דין של מטה, בסוד שבעים סנהדרין כדפירשו בוהר פרשת וירא (ח"א ק:) בפסוק (בראשית ט כז) 'וה' המטיר על סדום' וכו', שהם שבעים מלאכים המשתתפין עם השכינה שם אדני' לדון. אמנם למעלה בסוד הבינה לא יהיה נדון שם אלא האיש הכשר אשר מעשיו הגונים, או דבר כולל שיצדק בו ואמרו דבר גדול, כאומרו (שמות יח כב) 'והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך', ואין לך דבר גדול אלא או כלל דברים רבים, או פרטי באיש הגון לפי רוב מעשיו. ולזה הוזהרו בכשרון המעשה עד שיהיה משפטינו נדון ע"פ בית דין הגדול וזהו שאמר 'לקבל בית דין גדול עליהו'.

ב. דברים (ז ח"א-), פ' יפלא מוקף דְּבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וְבֵין נֶגַע לְנֶגַע דְּבַר רִיבַת בְּשִׁעְרֵיהּ וְקִמְטָא וְעִלְיָתָא אֶל תְּקוּמָה אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֶלְהֵיָהּ בּוֹ. וְבָאתָ אֶל הַפְּתָיִים תְּקוּמָה וְאֶל הַשְּׁפָט אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמֵינוּ הֵמָּה וְדַרְשָׁתָּ וְהַגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט. וְעֵשִׂיתָ עַל פִּי תִדְבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן הַתְּקוּמָה הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה וְשִׁמְרָתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹדֶךָ. עַל פִּי הַתְּזָרָה אֲשֶׁר יוֹדֶךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יִאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסָּוּר מִן הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ יָמִין וּשְׂמָאל'.^א

ג. עפ"י הרמ"ק, ולביאור הענין נעתיק דבריו וז"ל: כי הבינה מצד הגבורה יש בה דין חזק בסוד דדינין מתעירין מינה ומשם הוא 'רב

בַּגְּוֹנָא דְאַתְמַר (דברים יז טו) 'שׁוּם תִּשִּׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ' בַּפְּקוּדָא,
 'שׁוּם' לְעֵינָא, 'תִּשִּׂים' לְתַתָּא. הָכִי לְקַבֵּל עֲלֶיהָ בֵּית דִּין רַבְרָבָא,
 אִף עַל גַּב דְקַבִּיל עֲלֶיהָ בֵּית דִּין זְעִירָא. בֵּית דִּין זְעִירָא, בֵּית
 דִּין שָׁל שְׁלֹשָׁה, מִסְטָרָא דְשְׂכִינְתָא תַתָּא. בֵּית דִּין רַבְרָבָא,
 מֵאֲלִין סְנֵהֲדְרֵי גְדוּלָה.

אָמַר בּוֹצִינָא קְדִישָׁא, שְׁבַעִים סְנֵהֲדְרֵי גְדוּלָה הֵווּ, וְאַנְתָּ רַבְרָבָא עַל פְּלְהוּ,

הַפְתָּר וְחֻכְבוּר

מִסְטָרָא דְשְׂכִינְתָא תַתָּא - מבחינת המלכות
 שהיא השכינה התחתונה, יש **בית דין רבבא**
 - בית דין גדול מהם, והוא **מאלין סנהדרי**
גדולה - של שבעים זקנים, והם בית דין הגדול
 והעליון בחינת בינה!

רבי שמעון אמר לרעיא מהימנא שמכיון ששורשו בדעת
 הוא מעל השבעים זקנים שבבית דין הגדול, ולכן 'כל'
 הדבר הגדול יביאו אליך.

יבאר שכשם שנצטוו ישראל 'שום תשים עליך מלך',
 שמשמעו שתי שימות, כן נצטוו לשום עליהם בית דין
 הגדול, מלבד הבית דין של שלשה.

בַּגְּוֹנָא דְאַתְמַר - כמו שנאמר (דברים יז טו) '**שׁוּם**
תִּשִּׂים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ' שישומי ישראל מלך
 עליהם במצות ה', ונקט הכתוב 'שום תשים',
בַּפְּקוּדָא, - במצווה זו, שמשמעה שני שימות,¹
 אחת '**שׁוּם לְעֵילָא** - שימת מלך בבחינת הבינה
 שהיא המלכות העליונה, ואחת, '**תִּשִּׂים לְתַתָּא**
 - שימת המלך למטה שהיא בחינת המלכות,²
 וכשם שנצטוו להמליך את המלך למעלה ולמטה
הָכִי לְקַבֵּל עֲלֶיהָ בֵּית דִּין רַבְרָבָא - כמו כן
 כאן המצוה היא שיקבלו ישראל עליהם את בית
 הדין הגדול, **אִף עַל גַּב דְקַבִּיל עֲלֶיהָ בֵּית דִּין**
זְעִירָא - אף על פי שכבר קבלו עליהם בית דין
 קטן, ומבאר **שְׂבִית דִּין זְעִירָא** - בית דין הקטן,
 הוא, **בֵּית דִּין שָׁל שְׁלֹשָׁה** דיינים, והוא

סנהדרי
 גדולה
 וסנהדרי
 קטנה

אָמַר בּוֹצִינָא קְדִישָׁא - אמר המאור הקדוש
 רבי שמעון בר יוחאי, לרעיא מהימנא
 משה רבינו, **שְׁבַעִים סְנֵהֲדְרֵי גְדוּלָה הֵווּ** -
 שבעים זקנים יש בסנהדרין הגדולה שהם
 מושרשים בשבע ספירות התחתונות הכלולות
 בבניה³, וְאַנְתָּ רַבְרָבָא עַל פְּלְהוּ - ואתה
 משה רבינו גדול מהם וממונה על כולם,
 ששורשך בדעת שממנה נמשכים אלו השבעה

כל הדבר
 הגדול
 יביאו
 אליך

מַקּוּרֵי וְצִוּוּיֵי

מטעם שאם יתעסק האדם בקבלת מלכות שם אדני⁴ עליו
 בפירוד לא יתקיים בידו, אלא תחלה ימשך עליו שם אדני⁵ ומיד
 יתעסק בהמלכת שם אהי"ה ושם הו"ה עליו כדי להעמיד
 השכינה, שאם לא כן תסתלק שאינה עומדת בפירוד כלל וכו',
 וזהו שאמר 'שום לעילא תשים לתתא', וכו', אמנם לענין הדין
 אינו בדרך זה, כי כבר אפשר שיקבל האדם בית דין זעירא, אמנם
 לרעתו 'כי יש נספה בלא משפט' (משלי יג כג) ומפרשין משום
 דמשפט לא אשתכח בצדק ודינים חזקים, לכן מצוה לקבל עליו
 בית דין רבבא אע"ג דקבל בית דין זעירא והוא בכשרון מעשיו
 שיהיה הוא ראוי להיות נדון בבית דין עליון כדפירשנו. עכ"ל.
 1. שהם כלולים מז' ספירות הכלולות מעשר כל אחת, (כשהם
 בשורשם שבבניה), ויחדיו עולה מניין שבעים, רמ"ק.
 2. ומה שלא נתפרש כאן ענין ב"ד של כ"ג, ראה בפירוש הרמ"ז.
 3. עפ"י הרמ"ק.

ד. כתב הרמ"ז וז"ל: '**שׁוּם לְעֵילָא**, שאין סברא לומר 'שום תשים'
 הרבה פעמים כדדרשינן (ב"מ לא.) 'שלח תשלח' (דברים כב ז), ודוגמתו.
 ה. הרמ"ק מבאר שקודם ימליך על עצמו בחינת המלכות עד
 שיוכה להכשיר מעשיו ויוכה להמליך על עצמו גם בחינת הבינה,
 וז"ל: וקאמר 'שום תשים' שתי שימות שימה אחת היא בתחילת
 כשרון המעשה שאז בטוב מעשיו ימלוך עליו המלכות דהיינו
 שכינה שורה עליו, אמנם לא יספיקוהו בזה, אלא לגמור הייחוד
 הגמור צריך שייטיב עוד מעשיו להמליך עליו עד הבינה [-שאו
 זוכה שמעשיו יגיעו אל הבינה ושם ידונו אותן]. והוא סוד היות
 על האדם שלושה שמות אהי"ה יהו"ה אדני⁶ והיינו '**שׁוּם לְעֵילָא**
תשום לתתא' לעילא שם אהי"ה לתתא שם אדני⁷ אמנם דקדק
 באומרו '**שׁוּם לְעֵילָא תשים לתתא**', ולא אמר בהיפך שום לתתא
 תשום לעילא, עם היות שהסדר כך שכך אמר 'אע"ג דקבל עליה
 בית דין זעירא' דמשמע שקדם ראשונה לתתא וכדפירשנו, אלא

'וְהָיָה כָּל תְּדַבֵּר הַגְּדוֹל יָבִיאוּ אֵלָיךָ וְכָל תְּדַבֵּר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּ הֵם' (שמות יח כב). אלו סנהדרין גדולה מספרא דשכינתא עלאה, סנהדרין קטנה מספרא דשכינתא תתאה.

משה שושבינא דמלכא, אהרן שושבינא דמטרוניתא. ועמהון שבועין ותריין סנהדרין, כמנין חסד, ומהכא סנהדרין גדולה. סנהדרין קטנה, מספרא דשמאלא, 'את המאור הקטן לממשלת הלילה' (בראשית א טז).

ובגין דא, תפארת 'את המאור הגדול לממשלת היום', דאתמר ביה

התרת והכבוד

סנהדרין - ועימהם שבעים הסנהדרין עם משה ואהרן שהם שבעים ושנים כמנין חס"ד - והם מבחינת החסד מפני שמהם מצטרף עימהם שכאשר משה עימם הם בחינת חסד, ומהכא - ומכאן כשמספרם ע"ב כמנין חסד, הם נקראים סנהדרין גדולה - כי גדולה היא מצד החסד.² ולעומתה סנהדרין קטנה - היא, מספרא דשמאלא - מצד השמאל שהוא המלכות, שעיקרה בשמאל, כמו שנרמז בפסוק (בראשית א טז) 'את המאור הקטן לממשלת הלילה' - שסנהדרין קטנה שהיא בחינת המלכות הנקראת המאור הקטן, שולטת בליה שהוא בחינת דין.

אחר שביאר רבי שמעון שבית דין הגדול הם בבחינת החסד, יבאר עתה שכן הוא בחינת המאור הגדול שמשלתו ביום, ובו שולטים החסדים, אמנם בחינת המאור הקטן ממשלתו בלילה, והוא היסוד המשפיע אל המלכות ובו ענין השירה, כמו שכתוב 'ובלילה שירה עמי'.

ובגין דא, תפארת ולכן, התפארת שהיא בחינת המאור הגדול, נאמר עליו 'את המאור הגדול לממשלת היום' - כי התפארת ממשלתו ביום, דאתמר ביה (תהלים

ספירות, ועליך נאמר (שמות יח כב) 'וְהָיָה כָּל תְּדַבֵּר הַגְּדוֹל יָבִיאוּ אֵלָיךְ', היינו דבר כללי, או דבר של אדם גדול וצדיק שזוכה שידונו אותו בבית דין העליון של הבינה, שנמשך אליהם הדעת שהוא בחינת משה³ 'וְכָל תְּדַבֵּר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּ הֵם' - היינו דברים פריטיים ידונו בבית דין של המלכות, ומבאר אלו⁴ הם סנהדרין גדולה שהם מספרא דשכינתא עלאה - מצד השכינה העליונה שהיא הבינה, סנהדרין קטנה הם מספרא דשכינתא תתאה - מצד השכינה התחתונה שהיא המלכות.

אחר שביאר רבי שמעון משה רביא מהימנא ששורש בדעת, והוא מעל הע' זקנים, יבאר עתה שכשמה ואהרן מצטרפין לע' זקנים עולה מספרם ע"ב כמנין חסד ולכן בית דין הגדול הוא בבחינת החסד.

ומשה שהוא מרכבה לתפארת היה בחינת שושבינא דמלכא - השושבין של זעיר אנפין, ואהרן שהיה מרכבה ליסוד⁵ המשפיע למלכות ולכן נקרא שושבינא דמטרוניתא - השושבין של המלכות.⁶ ועמהון שבועין ותריין

משה
שושבינא
דמלכא

מקורות וציטוטים

ט. הרמ"ק.

י. בדומם וילנא מוסגר הם סנהדרין גדולה, סנהדרין קטנה.

יא. שהרי היה אוהב שלום ורודף שלום, ושלום הוא היסוד, כידוע, רמ"ק.

יב. עיין בהר רביא מהימנא (ח"ג כ) ז"ל: 'פוקדא דא להביא קרנן על סנהדרין גדולה שטעג, תנאין ואמוראין ע' סנהדרין

גדולה היו, ומשה עליהו. וע' סנהדרין קטנה הוו, ואהרן עליהו. ובגין דא אקרו קארי מתניתין, משה שושבינא דמלכא תוה, ודא תפארת, מתפנין סנהדרין גדולה, אהרן שושבינא דמטרוניתא, ודא מלכות. היא זעירא קרנן ליה, כגון (בראשית כט יח) 'אעבודך שבע שנים ברחל בתך הקטנה'. ועל שמה אתקרי סנהדרין קטנה. יג. מתוך מדבש.

(תהלים מב ט) 'וּזְמַם יַצִּיחַ יְהוָה חֲסֹדוֹ'. 'אֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמִמְשַׁלֶּת הַלְיָלָה' (בראשית שם), 'וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי' (תהלים שם). 'שִׁיר דְלָוִיִּים, וְדָא יְסוּד'. (שמואל א' כ לא) 'בֶּן יִשִׁי חֵי עַל הָאֲדָמָה'. דְתַקֵּין עֶשֶׂר מִיְנֵי תַהֲלִים, בְּשִׁירָה. וְאִיהוּ צְדִיק לְשִׁמְאֵלָא, 'אֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן', וְדָא שְׂכִינְתָא, דְאֶתְנַטִּילַת מִשְׁמַאלָא.



הַתְּרָה וְהַכְּבוֹד

מב ט) 'וּזְמַם יַצִּיחַ יְהוָה חֲסֹדוֹ', והמאור הגדול ממשלתו ביים בחינת חסד, שהוא ע"ב סנהדרין גדולה, ומשה רבינו שהוא בחינת תפארת הוא לממשלת עליהם, מפני שהוא נותן בחינת הגדולה לכולם". וכמו כן על בחינת אהרן הכהן שהוא היסוד נאמר, (בראשית שם) 'אֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן - שֶׁהִיא הַמְּשַׁלֶּת הַלְיָלָה' - שהיא המלכות (תהלים שם) 'וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי' מפני שהיסוד נוטה אל הגבורה, שהיא בחינת המלכות הנקראת לילה, והשיר הנזכר כאן הוא שִׁיר דְלָוִיִּים - שהם מצד הגבורה, וְדָא יְסוּד - והוא בחינת היסוד המשפיע אל המלכות". ועינין זה הוא על פי האמור, (שמואל

מב ט) 'וּזְמַם יַצִּיחַ יְהוָה חֲסֹדוֹ', והמאור הגדול ממשלתו ביים בחינת חסד, שהוא ע"ב סנהדרין גדולה, ומשה רבינו שהוא בחינת תפארת הוא לממשלת עליהם, מפני שהוא נותן בחינת הגדולה לכולם". וכמו כן על בחינת אהרן הכהן שהוא היסוד נאמר, (בראשית שם) 'אֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן - שֶׁהִיא הַמְּשַׁלֶּת הַלְיָלָה' - שהיא המלכות (תהלים שם) 'וּבְלֵילָה שִׁירָה עִמִּי' מפני שהיסוד נוטה אל הגבורה, שהיא בחינת המלכות הנקראת לילה, והשיר הנזכר כאן הוא שִׁיר דְלָוִיִּים - שהם מצד הגבורה, וְדָא יְסוּד - והוא בחינת היסוד המשפיע אל המלכות". ועינין זה הוא על פי האמור, (שמואל

מקורות וציטוטים

פנפיקס' (יחזקאל א כד), בְּעֶשֶׂר מִיְנֵי הַלֹּלִים, בְּשִׁיר פְּשׁוּט דְאִיהוּ י' פְּתָר, כְּפֹל דְאִיהוּ י"ה חֲקִמָה וּבִינָה, מְשַׁלֵּשׁ בִּיהוּ דְאִיהוּ חֲסֵד גְּבוּרָה תְּפָאֶרֶת, מְרֻבָּע בִּיהוּ"ה דְאִיהוּ נֶצַח הוּד יְסוּד מְלִכּוּת, עכ"ל.

יד. הרמ"ק.
טו. שהוא בחינת אהרן הכהן כנתבאר לעיל, עפ"י הרמ"ק, אמנם במתוק מדבש מכאן שהוא היסוד של המלכות.
טז. כמבואר בתקונים (בהקדמה דף ג), וז"ל: פֶּד נְחִית קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּקִרְיַת שְׁמַע, אֶתְרָא בְּמִין יְאֻשְׁמַע אֶת קוֹל



זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "התרה והכבוד" ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים